

Enheten för naturskydd
Jemt Anna Eriksson
Direkt 010-2250327
Jemt-Anna.Eriksson@lansstyrelsen.se

Miljödepartementet
c/o Regeringskansliet

Begäran om yttrande över Artskyddsutredningens betänkande, Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar, SOU 2021:51

Er beteckning: M2021/01219

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarna är positiv till utredningen och frågorna har den angelägenhetsgraden att lösningar snarast behövs. Innan det är klart så har myndigheterna att hantera frågorna och i de oklara lägen som nu råder är risken hög att många ärenden kommer att avgöras i domstol.

De arbeten som utredningen föreslår att länsstyrelserna ska göra för förverkligandet av aktuella livsmiljöunderlag är omfattande. Länsstyrelsen i Dalarna anser att kunskap som tas fram inom befintlig verksamhet kan nyttjas och behöver utöver det att öka i omfattning. Ökade resurser för regional miljöövervakning, åtgärder för hotade arter och andra inventeringsinsatser behövs. Utöver det behövs ytterligare verksamhet i ett löpande underlagshantering (livsmiljöunderlag). Allt för att kunna möta de enskilda markanvändarnas behov av vägledning. Tillsyn inom artskydd kräver också ökade resurser.

Avsnitt 10 Förslag kunskapskrav och utredningsansvar

Länsstyrelsen i Dalarna instämmer i utredningens uppdelning av ansvar när det gäller kunskapskrav. För naturmiljön där en åtgärd avses att göras ska kunskapskravet ligga på markägaren och den påverkan som denne avser att utföra.

Utredningen konstaterar att staten har ett övergripande ansvar för att ta fram kunskap om natur och biologisk mångfald och göra denna information tillgänglig. Det är ett rimligt konstaterande. Samtidigt ser Länsstyrelsen utmaningar i att kunna bedöma utredningsbehov i varje enskilt fall när en verksamhetsutövare efterfrågar detta. De utredningar som föreslås ska göras av centrala verk och expertmyndigheter blir här centrala. De behöver genomföras med hög prioritet och göras användarvänliga. Likaså behöver underlagen presenteras och sparas i ett sådant system att uppdateringar kan göras kontinuerligt. Kunskaper som

uppstår genom regelbundna uppföljningar av gjorda åtgärder bör tillföras i systemet. På så sätt kan adaptivitet råda. Samtliga föreslagna instanser som ska bidra med denna kunskap kommer att behöva ökade resurser.

Artdatabanken har en viktig roll för myndigheter som arbetar med förvaltning, skydd och åtgärder kopplat till arter. De verktyg som tas fram av Artdatabanken, t.ex. artportalen och artfakta, är betydelsefulla för myndigheterna varför en säkerställd finansiering av dess verksamhet krävs.

Vidare behöver det säkerställas att myndigheterna har tillgång till allt inrapporterat material i Artportalen (skyddsklassade arter).

Avsnitt 11 förslag på nytt 8 MB kapitel.

11.3.3 Proportionalitet och skydd av egendom

Utredningen skriver att arters bevarandestatus ska vara av särskild betydelse vid proportionalitetsbedömningen. Ett förhandsbesked från EU-domstolen (ECLI:EU:C:2021:166) går i motsatt riktning där det skrivs att varje listad hotad art ska skyddas. Det är en förändring jämfört med hur länsstyrelserna i samverkan med Skogsstyrelsen hittills arbetat med artskyddet. I pågående samverkan är fokus på den regionala bevarandestatusen för varje enskild hotad art. Här behöver myndigheterna tydlig vägledning.

11.8 Livsmiljöunderlag

Länsstyrelsen instämmer i utredningens slutsats att planering av artskyddet behöver ske på landskapsnivå. Med det som utgångspunkt är tillgängliga kunskapsunderlag för livsmiljöer och arter centralt. Det ligger nära till hands att jämföra livsmiljöunderlag med de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur. På flera sätt är dessa handlingsplaner för grön infrastruktur ett samlande begrepp för livsmiljöunderlag i olika teman för naturtyper och enskilda arter. Att dessa livsmiljöunderlag ska vara digitala i geografiska informationssystem utgår Länsstyrelsen i Dalarna från. Olika detaljeringsgrad kan behövas för vissa arter medan andra ska relateras till en landskapsnivå. Detta kräver möjligheten att växla i skala, något som kan göras i geografiska karttjänster.

De erfarenheter som gjordes vid arbetet med regionala handlingsplaner behöver hållas i minne. Naturvårdsverket har uppdraget att vägleda grön infrastrukturarbetet och denna vägledning har utvecklats parallellt med att länen startade sina arbeten. Ett effektivare och mer jämförbart resultat i hela landets

alla län skulle ha uppnåtts om vägledningen varit framtagen innan länen påbörjade sitt arbete.

Länsstyrelsen i Dalarna bedömer också att det är avgörande att god pedagogik tas fram i samband med att livsmiljöunderlag ska presenteras för markanvändningen. Det är angeläget när ett underlag för ett förbudslagrum kan uppfattas sortera in under en handlingsplan (grön infrastruktur) som hittills presenterats som frivillig för markanvändningen att nyttja.

Länsstyrelsen i Dalarna ser en komplikation med att livsmiljöunderlagen föreslås uppdateras vart femte år. Inom t.ex. vattenförvaltningen och uppföljning av Natura2000 habitat/arter är cykler för uppdateringar sex år.

Att underlagen även ska vara beslutade årligen ställer sig Länsstyrelsen i Dalarna frågande till. För att vara uppdaterade och aktuella behövs en kontinuerlig ajourhållning. Det är också en garant för att adaptivitet i sammanhanget upprätthålls.

Att uppdraget med aktuella kunskapsunderlag i form av livsmiljöunderlag kräver omfattande arbetsinsatser är givet. Länsstyrelsen i Dalarna förutsätter därför att uppdraget att ta fram livsmiljöunderlag förses med resurser som gör att underlagen kan vara så innehållsrika och få den betydelse i artskyddsarbetet som utredningen föreslår. Det finns flera uppdrag som länsstyrelserna redan har vars verksamhet ger underlag till sådan kunskap som livsmiljöunderlagen byggs upp av. Fortsatt och utökad verksamhet inom åtgärdsprogram för hotade arter, samt regional miljöövervakning och uppföljning är exempel. Ytterligare sådana insatser är generell inventering av arter och livsmiljöer. Det senare är en verksamhet som kräver dialog och kontakt med de markägare vars marker blir föremål för undersökningar.

11:13

Utredningens förslag kommer att innebära ett omfattande arbete för länsstyrelserna och Länsstyrelsen i Dalarnas län anser utredningens förslag om förstärkning med en halv årsarbetskraft inte räcker till. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att utredningens förslag motsvarar minst en årsarbetskraft per länsstyrelse.

12 Förslag om nya fridlysningsregler

12.13 Dispens från fridlysning söks hos tillsyns- eller prövningsmyndigheten.

Länsstyrelsen i Dalarna instämmer att dispens från fridlysningsreglerna ska sökas hos den myndighet som utövar tillsyn över områden samt djur och växter enligt miljötillsynsförordningen. Det är därför rimligt att Skogsstyrelsen prövar dispenser som gäller skogsbruksåtgärder i skogen. Det är den myndighet som har sektorsansvaret för skogsbruket som är bäst skickad att avgöra vilken hänsyn hotade arter kräver.

12.20 Nuvarande regelverk för biotopskydd

Utredningens förslag om en ny grund för biotopskydd är bra. Med den nya föreslagna formen kan skyddszon och utvecklingsmark inkluderas för de arter som kräver det för att livsmiljön ska bibehålla sin ekologiska funktion. Detta är viktigt inte minst när det gäller vattenmiljöer.

13 Förslag om ersättningsmodell

13.8 Ny ersättningsbestämmelse i 31 kap. miljöbalken

Utredningens förslag om att ersättningar som inte innebär ett områdesskydd ska skrivas in i fastighetsregistret tillstyrks av Länsstyrelsen i Dalarna.

13.9

Utredningen saknar förslag på hur finansieringen ska lösas för de ersättningar som inte härrör från beslut om områdesskydd. Områdesskydd planeras och prioriteras med hjälp av strategier specifikt avsedda för det arbetet. Ersättningar som ska utgå utifrån proportionalitetsprincipen utan att områdesskydd instiftas behöver finansieras i egen ordning och med medel disponerade just för den saken.

13:11

Utredningen betonar att en planerad åtgärd i första hand anpassas enligt reglerna för allmän hänsyn så att dess påverkan på fridlysta arter minimeras. Länsstyrelsens erfarenhet, när fridlysta arter berörs av skogsbruk, är att i de allra flesta fall så kräver arterna en sådan hänsyn att hela miljöer behöver hållas intakta. Det vill säga, att den åtgärd som önskas utföras, inte alls kan göras inom markavsnitt som för den enskilde är betydande. Länsstyrelsens slutsats är därför att det i många fall leder till att hänsynen kommer att bedömas som

oproportionerlig. Vilket leder till ersättningsanspråk som staten då behöver vara rustad för att möta.

12.6.4

Länsstyrelsen i Dalarna välkomnar förslaget att förbjuda även innehavet av äggsamlingar.

12.12

Det är ett bra förslag att införa krav på att kompensationsåtgärder alltid ska övervägas vid beslut om dispens från fridlysningsbestämmelserna.

14 Förslag som syftar till att förebygga artskyddsbrott

Det är en framgångsfaktor om hela kedjan från länsstyrelse/Skogsstyrelse till Polis och åklagare har den kunskap som krävs i frågorna.

Det har diskuterats många gånger på Länsstyrelsernas artskyddskonferenser om Länsstyrelserna ansvarar för att granska internet efter annonser på olagligt införda arter/olaglig handel med CITES-listade arter. Länsstyrelsen önskar att det tydliggörs i utredningen vem som ska ansvara för denna kontroll, är det länsstyrelsen eller polisen?

14.11

För Dalarnas del har en fråga om varghybrider varit aktuell och utmanande i handläggningen. Utredningen behandlar inte denna fråga och det är önskvärt. När det gäller varghybrider/american wolfdogs som har sitt ursprung i amerikanska vargar saknar Sverige registerutdrag motsvarande de som finns för svenska vargar. Eftersom kontroll därför inte kan göras finns det en risk att de i landet kan finnas wolfdogs som har varg i sig i generation 1-4.

14.21

Utredningen skriver att det ska vara krav för handel som sker i större omfattning eller i förvärvssyfte. Vad definieras som ”större omfattning”? Det är önskvärt att detta definieras så frågan inte behöver hanteras i domstol för att få praxis.

14:29

Utredningen anser att det redan idag är möjligt för länsstyrelsen att koncentrera tillsynen för djurparker till några få länsstyrelser. Länsstyrelsen i Dalarna anser att det är ett bättre alternativ att ta fram generella riktlinjer och handläggningsrutiner i t.ex. Miljösamverkan Sveriges regi för att samordna

prövning och tillsyn av djurparker i landet. Det är en fördel för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet om avståndet till djurparken inte är så långt då det kan krävas akuta tillsynsbesök på djurparker vid t.ex. anmälningar. För ett antal år sedan fanns en nationell djurparksgrupp där handläggare från olika länsstyrelser, Naturvårdsverket samt Jordbruksverket deltog. Där diskuterades bland annat frågan om att koncentrera djurparkstillsynen till några få länsstyrelser. Efter att frågan utreddes var slutsatsen att en koncentration inte skulle öka effektiviteten och kontinuiteten i handläggning. Detta beroende på långa resor och att handläggare byts ut vilket gör att det ändå kommer att saknas kontinuitet i frågan.

14:30

Utredningens förslag att artskyddsförordningens prövning bara ska behandla parkens uppfyllnad av kravet att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden tillstyrks. Länsstyrelsen i Dalarna välkomnar att punkterna som berör djurskyddsregler tas bort.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tillförordnad landshövding Camilla Fagerberg Littorin med t.f. avdelningschef Jemt Anna Eriksson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Björn Forsberg t.f. länsråd, Carina Nordlander, naturvårdshandläggare, Andreas Johansson, miljöhandläggare medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.